

Miloň Čepelka: Život má pro mě čím dál tím víc tajemství

18.12.2024

Jeden z otců světově proslulého Járy Cimrmana se nám svěří s tím, proč tak často hraje v divadle ženské role a co ho inspiruje při skládání japonské poezie.

Setkáváme se v žižkovském divadle. Vy bydlíte někde poblíž?

Teď už ne, dřív jsem ale žil kousek od náměstí Jiřího z Poděbrad směrem dolů k Vršovcům. Ten sklon, stejně jako sklon na Žižkov, jsem dlouho považoval za své rejdiště. Dnes bydlím v Bubenči blízko Vítězného náměstí.

Večer vystoupíte ve hře Záskok, která letos slaví 30 let od premiéry. Připravujete se nějak?

Přiznám se, že na Záskok se nepřipravuju. Ani po delší době, kdy jsme hru nehráli, se do textu nepodívám, protože věřím, že to v hlavě je. Zatím to tam tedy vždycky bylo, snad to nezakřiknu (úsměv).

Jsou jednotlivá představení Záskoku stejná?

Teoreticky a textem stejná stále jsou. Záleží ale na tom, jaké se sejde obecenstvo. Třeba včera bylo fantastické. Diváci brali snad každou větu, po každé replice následoval smích. Ne že by to byla výjimka, ale včera byli opravdu skvělí. Dobré obecenstvo mě nabíjí a funguje to vzájemně.

Často míváte ženské role. Proč?

To je asi tím, že jsem drobnější postavy. Žádnou jinou odbornou průpravu jsem nepodstoupil.

Kdo z divadla má největší smysl pro humor?

Myslím, že Zdeněk Svěrák. Známe se už 70 let a on má smysl pro humor, nejen když ho poslouchá, ale taky ho umí vytvářet. To já o sobě říct nemůžu. Přemýšlím malinko jinak, proto se máme se Zdeňkem rádi a táhne nás to k sobě už od studentských let. Já vidím svět spíš z té temnější stránky, kdežto on je typický idylík a vidí idylu i tam, kde já už tuším problémy.

Stejně jako Zdeněk Svěrák, Ladislav Smoljak a Jaroslav Weigel jste vystudoval učitelství. Věnoval jste se mu někdy?

Učil jsem necelé tři roky v Novém Kníně a docela rád na to vzpomínám. Zásadní hendikep mé kantořiny ale byl, že při naší aprobaci jsme čekali, že budeme učit na třetím stupni, tedy na gymnáziu nebo třeba na

obchodní akademii, kde povedeme se studenty rozmluvy o literatuře, jenže umístěnky jsme dostávali většinou na základní školy. Tam jsem místo rozmluv učil děti pravopis, a děti to navíc moc nebavilo. Je ale fakt, že jsem měl i několik dobrých žáků.

A byl jste vy dobrý učitel?

Kromě českého jazyka jsem musel učit taky ruštinu, to problém nebyl, tu jsem měl od čtvrté třídy. Co jsem ale neuměl, byl zeměpis. Není to dobrý pocit, když jste ve znalostech jednu hodinu před svými žáky. Prostě není dobré, když jste na něco blbej a musíte dělat, že jste chytrej (úsměv).

Možná ne každý ví, že jste vydal přes tři desítky knih. Jak jste se dostal k psaní?

Knížky mám rád od dětství. Od malička jsem četl všechno, co mi přišlo pod ruku, a to i literaturu, o které maminka s tatínkem říkali „na to máš dost času“. Já ale louskal i detektivky, kovbojky, indiánky nebo romány pro ženy, kterých měla maminka plno.

Vzpomenete si na první přečtenou knížku?

Byla to jedna z těch pokleslejších. Jmenovala se Velký let malého hrdiny a popisovala, jak se jistý kluk dostal k řízení letadla a letěl kamsi. Celý příběh se nesl na vlastenecké vlně ještě před německou okupací. Jejím autorem byl Vláda Zíka a já jsem měl tehdy rád i jeho další dobrodružné romány, třeba Spravedlivý Chess. Když jsem se ale k těm knížkám později vrátil, divil jsem se, že mě to mohlo bavit. Byl jsem ale koneckonců dítě.

Letos vám vyšla novela Josefové. O čem je?

Vypráví o osudech čtyř generací jednoho rodu, kde se prvorození synové jmenují podle zvyku Josef. Čerpal jsem z opravdových osudů několika rodů, kde takovou tradici dodržovali, část příběhu je ale fabulace. Řekl bych, že ten příběh má ve čtenáři vzbuzovat otázky, nutit ho, aby začal přemýšlet, co sám zažil a jak se to shodovalo se společenskými poměry. V podstatě je o tom, jak velké a nemilosrdné dějiny často zamávají s obyčejnými lidmi. Není to příliš humorné, čtenář se na mnoha místech spíš ušklíbne, než zasměje.

Zaujala mě tahle pasáž: „Každý si v životě musí nabít hubu sám a jen jaksepatří ostrý držkopád může být... užitečný.“ Jaký byl váš držkopád?

Já jich měl několik, bylo to ale hodně dáno dějinami. Jako děti jsme zažili druhou světovou válku, pak osvobození a rok 1948. To byl další držkopád, který se tloukl s masarykovským a benešovským duchem naší středostavovské rodiny. Pak následovaly všechny školské reformy, kdy jsem se taky nestačil divit.

Napsal jste i několik hororových povídek. Bojíte se rád?

Vlastně ne. Asi proto, že s pocity strachu jsem se potýkal celý život. Všechny změny, které přicházely, nebudily pohodu, ale právě obavy. Rodiče na tom byli podobně. U nás se žilo v určitém strachu od začátku války až do listopadu 1989.

Jak je zaměřená vaše poezie?

Rád tvořím haiku, což je starojaponská básnická forma, která vyžaduje maximální výstižnost, stručnost a úspornost. Přivedl mě k tomu můj kamarád hudební skladatel Luboš Sluka, který stejně jako já pochází z Opočna. Řekl jsem si, že to zkusím, a dost mě to osedlalo (úsměv). Už jsem napsal čtyři sbírky.

Přednesete nějaké své haiku?

Tak třeba tohle: „Myslel jsem, že mi mává motýlek štěstí. Ale byl to mol.“ Bůh ví, odkud беру inspiraci. Kdybych si teď řekl, že napíšu haiku, nestvořím nic. Ale stačí, aby se člověk někam zadíval, a pak to někdy přijde. Když se na tu vlnu naladím, tak do hodiny stvořím třeba pět básniček.

Blíží se Vánoce. Kde je strávíte?

Vánoce už od narození slavím v domku po rodičích v Opočně, nikdy jsem nebyl jinde. První dojmy z Vánoc si pamatuju dodnes — vždycky jsme měli vysoký stromek, který stál ve stojanu ve tvaru muchomůrky červené. A já toužil po knížkách, punčochy a svetry mě moc nezajímaly.

Jak vypadá váš Štědrý večer teď?

S manželkou se postíme, tedy nejíme přes den, maximálně trochu rybí polévky — tu jsem dřív nejedl, ale žena mě to naučila, umí ji totiž skvěle. Pak čekám, až vyjde na obloze první hvězda, a těším se na kapra se salátem. Všechno podle zvyku a tradic.

S koncem roku přichází obvykle i bilancování. Má pro vás život i teď, když už jste toho tolik viděl a zažil, stále nějaká tajemství?

Život má čím dál tím víc tajemství. Jak se blíží to, o čem lidé nechtějí mluvit, člověka napadá, co je pravdy na teoriích o životě po životě. Je lepší o tom nepřemýšlet moc často, aby se člověk na jednu stranu neděsil a na druhou nepodléhal příliš velkým nadějím. Nejistota stále trvá a svým způsobem je pro mě plodná.